

Miško Kranjec: REŽONJA NA SVOJEM

Predstavite avtorja in njegovo delo.

Miško Kranjec se je rodil 15.9.1908 v Veliki Polani pri Lendavi. Rasel je v revnih razmerah, ker pa je bil zelo nadarjen, so mu učitelji omogočili, da je šel v ljubljansko gimnazijo. Tu se je kmalu priključil revolucionarni mladini. Po končani gimnaziji je študiral slavistiko, vendar študija ni dokončal. Naselil se je doma in se popolnoma posvetil pisateljevanju. Bil je urednik naprednih časopisov, ki so izhajali v Prekmurju, in je v letih 1934 do 1935 urejal glasilo Komunistična partije Slovenije Ljudsko pravico, ki je tedaj izhajala v Lendavi. Leta 1944 je odšel v partizane. Po vojni pa je opravljal uredniške vloge.

Pisateljevo delo obsegajo novele, povesti in romani, ki pripovedujejo o Prekmurju. In prav prekmurske značajske posebnosti, sublimirane v Kranjčev jezik in slog, so prispevale k impresivni prepoznavnosti njegove literature. Kranjec je eden naših večjih pisateljev, saj je napisal več kot 50 knjig. Pisatelj je vnesel v knjižno slovenščino nekaj prekmurskih izrazov, ki dajejo njegovemu jeziku sočnost in barvitost.

Umrli je 8.6.1983 v Ljubljani.

Obnovite zgodbo novele.

Režonja se je po štirih letih vrnil s prve svetovne vojne. Upal je, da bo življenje siromakov zdaj boljše. Bili so namreč tako revni, da še za hrano niso imeli. Sanjal je o zemlji, ki jo je obljubljal Franc Jožef. Tedaj pa pride na obisk njegov sosed Bergmann, po rodu Žid. Začel je razlagati, kako je prišel v to vas in ni imel ničesar, sedaj pa ima denar, trgovino, hlev in živino, toda sedaj mu hočejo vse pobrati. Zato se je odločil, da bo vse prodal, denar pa skrnil. Režonja pa je videl, kam je Žid skrnil denar. Vzel je zabojček in ga skrnil v votlo deblo drevesa v gozdu nad hišo.

Po dveh letih je Režonja že pozabil na vojno, toda stradali niso ta čas, kaj dosti pa tudi niso kupovali, ker bi jih lahko odkrili. V deželi pa so ravno delili grofovsko zemljo. Režonja se je zagrebel in dobil šest oralov zemlje. Jeseni se je Režonja odločil seči v zabojček in si kupiti svoje brane, plug in kol. Vsake toliko časa ga je zapekla vest zaradi kraje denarja, tako da je moral iskati opravičilo za to dejanje. Triindvajsetega leta se je Katica, njegova starejša hči odločila da se poroči. Čez čas se je Režonja odločil, da bo sezidal tako domačijo kot je ni v celi vasi. In res je napravil opeko, najel zidarje in čez nekaj mesecev je bila hiša gotova. Otroci so se začeli ženiti in kmalu so ostali samo Režonja, Geda, zet in najmlajša. Zaradi starosti so začeli Režonjo izpodrivati, nič več mu niso pustili delati, saj so mislili, da mu je težko. Ker pa je Režonja v delu užival je spet segel v zabojček ter si na skrivaj kupil oral najlepše zemlje. Ta oral je obdeloval tako skrbno kot še nobenega. Toda nekega dne ga je zadela kap in ohromel je po eni strani. Ko je na vozičku Režonja počasi umiral ga je obiskal Bergmann, kateremu še vedno ni dal miru tisti zabojček. Toda Režonja svoje kraje ni priznal in tako skrivnost odnesel v grob.

Katere zunanje okoliščine so prispevale k Režonjevemu socialnemu uspehu?

Režonja je bil zelo reven. Jasno je bilo, da s trdim delom ne bo mogel doseči vidnejšega uspeha. Dobro se je znašel v dani situaciji in spretno izmaknil Židu denar, kraje pa mu nihče ni mogel dokazati. S tem si je kupil novo hišo, nekaj zemlje, pa tudi stradati jim ni bilo več potrebno.

Opišite Režonjev odnos do življenja in dela in ga primerjajte z Dihurjevim.

Dihurju pomeni zemlja bogastvo, čast in s tem oblast, ne pa le vir kruha, kot jo dojema Režonja. Voranc predstavlja zemljo tudi kot nekakšen večni boj med naravo in človekom - boj, kjer človek ne more zmagati, ampak lahko naravo le vzljubi ali pa se ji prilagodi. Režonja zemljo ljubi ne le zaradi tega, kar mu daje, ampak je do nje razvil posebno navezanost.

Kakšen je Režonjev odnos do zemlje? Utemeljite.

Režonja zemljo ljubi ne le zaradi tega, kar mu daje, ampak je do nje razvil takšno navezanost, kot bi pravzaprav moral ljubiti svojo ženo. Režonja namreč začne s pridobitvijo zemlje zanemarjati osnovne medčloveške odnose v družini; emocionalno in tudi družabno življenje mu začne nadomeščati slo po »črni, mastni prsti«. Ta sla sicer ne povzroči tragičnih posledic, razen manjšega razdora v družini, je pa tako močna duševna zasvojenost, da Režonji zameji svet: zunaj zemlje zanj ne obstaja ničesar pomembnega več.

S čim Režonja opravičuje svojo krajo Židovega denarja?

Režonja je v sebi čutil, da se je pregrešil zoper moralne postave, zato se mu je tudi večkrat oglasila vest. Toda zmeraj jo je pomiril z nejasno predstavo o družbeni pravičnosti, po kateri ima do tega denarja vendarle »pravico«. Režonjeva psihološka situacija je torej temelji na neizoblikovani, »ljudski« družbeni zavesti malega človeka, da je svet zgrajen na socialnih krivicah, ki jih on ne bo spreminjal, pač pa se jim bo, v svoje dobro, podredil.

Kakšen je pisateljev slog? Primerjajte ga z Vorančevim.

Značilna je melanholičnost in z njo povezana pasivnost literarnih oseb (tu je razlika med njegovo in Prežihovo prozo največja), nagnjenost k razpoloženskem meditiranju, mehka pripovednega ritma, a tudi kompozicijska ohlapnost in fabulativna ekstenzivnost. Njegovih literarnih oseb ne poganja neko določeno prizadevanje z jasnim namenom in ciljem; živijo navznoter, v svojih predstavah in sanjah, ki niso zgodovinsko pomembne in ne družbeno zavezujoče, so pa specifična psihološka resničnost malega človeka – kakršnega je v slovensko literaturo pripeljal Kranjec. Kranjčev slog ni epsko-dramatičen, temveč bolj refleksiven, pogosto tudi liričen. Ritem stavkov je enakomeren, počasen in speven.

Napišite razmišljanje: ZEMLJA JE MATI, LJUBICA, DOMOVINA.

Eden osrednjih motivov v tej noveli je ljubezen do zemlje. Zgodba je namreč prežeta s kmečko motiviko, z resničnim odnosom kmetov do domovine, svoje zemlje. Režonja je ljubil svojo zemljo. Trdo je garal, da bi svoji družini zagotovil preživetje. Na njegovo veliko ljubezen do zemlje kaže dejstvo, da si je v starosti privoščil košček najboljše zemlje, ki jo je z največjo skrbnostjo obdeloval. Vsak dan jo je hodil opazovat in se na njo posebno navezal. Kljub starosti, bolečinam, obnemoglosti je bila ljubezen do zemlje tako močna, da je do zadnjega ni nehal obdelovati. To mu je preprečila šele bolezen. Proti koncu novele lahko dobimo občutek, da mu je zemlja celo bolj pri srcu kot pa žena.